

Wyrok z dnia 13 stycznia 1999 r.

II UKN 424/98

Ustalenie, że w zakładzie pracy nastąpiło pogorszenie warunków pracy uzasadniające opłacanie dodatkowej składki na ubezpieczenie społeczne na podstawie § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (jednolity tekst: Dz.U. z 1993 r. Nr 68, poz. 330 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym przed 19 listopada 1996 r., wymaga wyjaśnienia czy przyczyny wzrostu liczby wypadków przy pracy mają charakter powtarzający się lub określenia innych okoliczności wskazujących na pogorszenie się tych warunków.

Przewodniczący: SSN Barbara Wagner (sprawozdawca), Sędziowie SN: Jerzy Kuźniar, Maria Tyszel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 13 stycznia 1999 r. sprawy z wniosku Centralnej Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych w W. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w W. o składki, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24 marca 1998 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie wyrokiem z dnia 18 listopada 1996 r. [...] zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych-Oddziału w W. z dnia 5 stycznia 1996 r. zobowiązującą Centralną Dyrekcję Okręgową Kolei Państwowych w W. do opłacenia dodatkowej składki na ubezpieczenie społeczne w wysokości 7% podstawy jej wymiaru od dnia 1 grudnia 1995 r. w

ten sposób, że zobowiązał stronę odwołującą się do zapłacenia podwyższonej składki od wynagrodzeń pracowników zatrudnionych na stacji PKP w S., w pozostałej części odwołanie oddalając. Sąd ustalił, że w dniu 15 listopada 1995 r. okręgowy państwowy inspektor pracy złożył wniosek do organu rentowego o wymierzenie dodatkowej składki na ubezpieczenie społeczne za pracowników Stacji Rejonowej PKP w S. stwierdziwszy podczas kontroli przeprowadzonej w dniach 19 do 25 października „wzrost liczby wypadków przy pracy o powtarzających się przyczynach”. W latach 1992-1993 w zakładzie zdarzyło się 8 wypadków, w roku 1994 - 10, a w 1995 r. do czasu kontroli - 11 wypadków. Wskaźnik ich ciężkości wynosił w 1993 - 15,3, w 1994 - 21,7, w 1995 - 35,3; wskaźnik częstotliwości w poszczególnych latach odpowiednio - 7, 9,4 i 9,5. Stwierdzono brak zainteresowania kierownictwa zakładu sprawami bezpieczeństwa i higieny pracy oraz pogarszającymi się warunkami pracy. W 1993 r. nie zatrudniano służby bhp. Wypadki występowały głównie w drużynach konduktorskich i zespołach manewrowych. W ocenie Sądu, powyższe uzasadnia zwiększenie składki na ubezpieczenie społeczne na podstawie § 5 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (jednolity tekst: Dz.U. z 1993 r. Nr 68, poz. 330 ze zm.).

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 24 marca 1998 r. [...] oddalił apelację Centralnej DOKP od tego wyroku i zasądził od niej na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych 100 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania. Zdaniem Sądu przesłanką podwyższenia składki jest „pogorszenie warunków pracy wyrażające się wzrostem kategorii ryzyka”. Wzrost kategorii ryzyka występuje między innymi przy wzroście wskaźnika poszkodowanych w wypadkach przy pracy. Pogorszenie warunków pracy w Stacji Rejonowej PKP S. polega na wzroście „czynnika ryzyka, którego wyrazem jest wzrost liczby wypadków przy pracy w stosunku do liczby zatrudnionych pracowników”.

Centralna Dyrekcja Okręgowej Kolei Państwowych zaskarżyła ten wyrok kasacją. Wskazując jako jej podstawę naruszenie prawa materialnego, a to § 5 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r., wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i poprzedzającej go decyzji lub o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania. Strona skarżąca podniosła, że Sąd błędnie zastosował § 5 rozporządzenia w brzmieniu nadanym mu przez § 1 pkt 1

rozporządzenia zmieniającego z dnia 3 września 1996 r. (Dz.U. Nr 111, poz. 532). Podstawę wymierzenia dodatkowej składki na ubezpieczenie społeczne stanowiło pogorszenie warunków pracy wyrażające się wzrostem liczby wypadków przy pracy o powtarzających się przyczynach. Wypadki przy pracy pracowników Stacji Rejonowej PKP w S. były w większości zdarzeniami losowymi i nie wiązały się z warunkami pracy. Badanie warunków pracy przeprowadzone w 1996 r. przy zastosowaniu § 2 rozporządzenia zmieniającego wykazało brak podstaw do wymierzenia składki dodatkowej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Trafnie podnosi skarżący, że podstawę prawną rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku powinien stanowić § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w brzmieniu obowiązującym przed jego zmianą z dnia 3 września 1996 r., a zatem przed 19 listopada 1996 r. Dla takiego jej określenia nie ma znaczenia treść § 2 rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego, albowiem przepis ten, o charakterze przejściowym, nakazuje stosować § 5 w nowym brzmieniu jedynie do rozpatrywania zgłoszonych przed wejściem w życie jego nowej wersji wniosków o zaprzestanie wymierzania składki dodatkowej. Przedmiotem rozpoznawanej sprawy jest zasadność wymierzenia dodatkowej składki, nie zaś zaprzestanie wymierzania składki dodatkowej opłacanej przez pracodawcę na podstawie prawomocnej decyzji.

Według § 5 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia złożenie wniosku o wymierzenie dodatkowej składki na ubezpieczenie społeczne jest uzasadnione w razie stwierdzenia pogorszenia warunków pracy wyrażającego się liczbą wypadków przy pracy, w tym w szczególności wypadków o powtarzających się przyczynach. Zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy miało zatem ustalenie czy w Stacji Rejonowej PKP S. nastąpiło pogorszenie warunków pracy polegające na zwiększeniu liczby wypadków przy pracy o powtarzających się przyczynach. Fakt zwiększenia liczby wypadków w latach 1992-1995 jest bezsporny. Skarżący kwestionuje ustalenie co do powtarzalności ich przyczyn. Tej okoliczności Sąd nie wyjaśnił dostatecznie. Z materiału sprawy wynika, że przyczyny wypadków przy pracy były rozmaitej natury -

od skręceń stawu skokowego, poprzez przytrzaśnięcie palców drzwiami lub oknem , pobicia przez pasażerów, zranień wskutek obrzucenia pociągu kamieniami do skałeczeń w czasie sporządzania posiłku. Sąd powinien był zatem wyjaśnić na czym polegała w tym stanie rzeczy powtarzalność przyczyn wypadków przy pracy. Przy tym powtarzalność przyczyn zwiększonej liczby wypadków nie jest jedyną przesłanką ustalenia, że nastąpiło pogorszenie się warunków pracy w zakładzie. Uzasadnia takie ustalenie tylko „w szczególności”. Jeżeli więc Sąd po przeprowadzeniu uzupełniającego postępowania dowodowego ustali, że wypadki przy pracy, których liczba uległa zwiększeniu, miały powtarzające się przyczyny - wystarczy to do rozstrzygnięcia sprawy. W przeciwnym razie konieczne będzie wykazanie związku, innego niż normatywny, między wzrostem liczby wypadków przy pracy a warunkami pracy.

Po wyjaśnieniu okoliczności dotyczących przyczyn wypadków przy pracy, którym ulegli w latach 1992-1995 pracownicy Stacji Rejonowej PKP w S (zwłaszcza drużyn konduktorskich i zespołów manewrowych) oraz ich związku z warunkami pracy w zakładzie, Sąd dokona ustaleń w zakresie koniecznym do właściwego zastosowania § 5 rozporządzenia oraz oceni je i zakwalifikuje prawnie.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy, stosownie do art. 393¹³ § 1 KPC, orzekł jak w sentencji.

=====